

מי השתייה (ראה דו"ח שנתי 15, עמ' 254). הוועדה הגישה להנהלת המשרד ביולי 1965 את מסקנותיה, המאשרות מחדש את ההנחיות שבגליון ההדרכה של מכון התקנים.

— המעבדות בתל אביב פנו אל לשכות הבריאות באיוור וביקשו להעביר להן דגימות מים לבדיקה, בתדירות קטנה בהרבה מזו, שנקבעה על ידי משרד הבריאות על פי ההנחיות שבגליון ההדרכה.

3. לפי ההוראות של משרד הבריאות מנהלת כל מעבדה ספר לרישום הבקשות לבדיקות ותוצאותיהן. יש לרשום גם את תוצאת הבדיקה בטופס הבקשה לעריכת הבדיקה.

— במעבדות המרכזיות בירושלים לא הקפידו על רישום תוצאות הבדיקות בספר הרישום. בתקופה מאי 1964 עד מארס 1965 נתקבלו, לפי הרישום, כ-11,600 דגימות לעריכת בדיקות משטחי-דם, שקיעות-דם, בדיקות-שתן וכי, אולם רק לגבי כ-2,000 נרשמו התוצאות בספר הבדיקות. לעומת זאת הועלה בבדיקה מסורגת, שהתוצאות נרשמו בטופסי הבקשות, אולם הטפסים לא תיקנו, כי אם הוחזקו ארוזים בחבילות, כשהם ממוינים לפי נושאי הבדיקות. אופן החזקה זה של הטפסים מקשה על ניצולם לצרכים העיקריים.

4. — המכון לייצור תרכיבים ונסיובים שבמעבדות המרכזיות בירושלים מייצר תרכיבים, וגם מספק אותם במישרין לגורמים רפואיים-רשמיים ופרטיים. לפי הומנה. לא התנהל רישום מלאי של נסיובים ואנטיגנים, והאספקה מהמכון נרשמה רק לפי מספר האצווה וסוג החומר, אולם לא לפי כמות. כתוצאה מאופן זה של ניהול הרישום דרוש לערוך ספירה בעין, כדי לעמוד על היקף המלאי הקיים ולקבוע, אם יש צורך בייצור נוסף. בעקבות הביקורת הודיע משרד הבריאות, שיונהג רישום כמותי.

5. — למעבדות המרכזיות בירושלים ספרייה, ובה ספרים מדעיים וכתבי עת מקצועיים הדרושים לעובדי המעבדות בעבודתם. הספרים וכתבי העת לא קוטלגו, וגם לא התנהל רישום על תנועתם. משרד הבריאות הודיע בספטמבר 1965, שהוחל ברישום כדרוש.

קביעת כושר הבריאות של נהגים

דו"ח השנתי 15 (עמ' 453) עמד מבקר המדינה על החשיבות, שיש לייחס לפעולת "המכון הרפואי לבטיחות בדרכים". המכון הוקם על ידי משרד הבריאות בתחילת 1963 בתל השומר, ומופנים אליו לבדיקה מיוחדת אותם מבקשי רישונות נהיגה, שבתעודת יוצא צבא שלהם נרשם שחרור מטעמי בריאות, או שהתעורר חשד לגבי כושרם הגופני או הנפשי, וגם בעלי רישון, שהתנהגותם בכביש עוררה חשד כזה. הקמת המכון מהווה צעד נכון למניעת מתן רישונות לאנשים בלתי כשירים לנהיגה, והומלץ, או, שיינתנו למכון הדיוור והמנגנון, שיאפשרו לו פעולה יעילה ומהירה. גם ועדת הכספים בהצעותיה לדו"ח שנתי 15, כפי שאושרו במליאת הכנסת, הזכירה עניין זה (ראה להלן, הצעה 7, "בטיחות בדרכים", עמ' 708).

נוכח החשיבות האמורה שבפעולה תקינה של המכון, ולאור המספר הרב של התלונות על קצב העבודה האיטי של המכון, ששוב הושמעו בציבור בשנה החולפת, חזר וערך משרד מבקר המדינה באוקטובר 1965 בדיקה על אופן טיפולו של המכון בבקשות,

שהופנו אליו. בביקורת זו נתברר, שהתכנית, שעליה דיבר שר האוצר בהערותיו לדו"ח השנתי 15 (עמ' 276) ושלפיה יוקם מבנה קבוע למכון בתל השומר, שונתה, ומשרד התחבורה ומשרד הבריאות החליטו במקום זה להעביר את המכון לתל אביב ולשכן אותו בדירה בת 16 חדרים. בתקופה שבין 22.7.1965 לבין פתיחתו הרשמית ב-24.10.1965 במעונו החדש היה המכון כמעט משותק: בתקופה 22.7.1965 עד 7.8.1965 היה סגור בפני הקהל לגמרי, כדי לאפשר מיון החומר שנצטבר; במשך אוגוסט הוזמנו המופנים למכון ליום אחד בשבוע בלבד; ובמשך ספטמבר עד 7.10.1965 — ליומיים בשבוע; מ-8.10.1965 עד 24.10.1965 שוב לא הייתה כל קבלת קהל בגלל ההעברה.

משרד הבריאות מעריך את הספק המכון ב-400 מקרים לחודש. הספק זה יש בו כדי לענות על צרכים שוטפים: בשמונת החודשים הראשונים של שנת 1965 הופנו למכון כ-3,200 מקרים. אולם בגלל מצב המכון בעבר ותקופת המעבר הצטברו כ-2,700 תיקים. כיוון שכך, יהיה הטיפול השוטף בכל המקרים לפי התור כרוך תמיד בפיגור של שישה חודשים ומעלה.

ב-7.11.1965 הודיע משרד הבריאות למשרד מבקר המדינה, שהוחלט על העסקת מספר עובדים נוספים במכון, כדי שיוכל להגביר את קצב הבדיקות, לחסל את הפיגורים ולעבור לעבודה סדירה. לדעת הביקורת רצוי, שהמשרד ינקוט, מלבד הגדלת מספר העובדים בתקופת המעבר, גם אמצעים אחרים לייעול העבודה ועל ידי כך להגדלה נוספת של ההספק, כדי שיוכל לעמוד, אחרי חיסול הפיגורים, במספר יותר גדול של פניות, שיש לצפות להן עם העלייה במספר הנהגים והגברת עירנות השלטונות לבדיקת כושר בריאותם של נהגים, כחלק מהמאמץ לצמצום מספר התאונות בדרכים.

מבקש רשיון נהיגה, הרואה את עצמו מקופח, כיוון שרופא מוסמך סירב לתת לו אישור רפואי לנהיגה או נתן אישור המותנה בתנאים והגבלות, רשאי (על פי תקנות התעבורה, תשכ"א—1961) לערור בפני ועדת ערר, תוך עשרה ימים מיום שנודע לו על הסירוב או על התנאי הכלול באישור. בהתאם לתקנות האמורות מינה שר התחבורה, בהתייעצות עם שר הבריאות לראשונה באוקטובר 1963 את ועדת הערר, בהרכב של שלושה רופאים ממשלתיים: רופא כללי, פסיכיאטר ואורטופד. בהתחשב בכך, שמקום עבודתם של שניים מחברי הוועדה היה באיוור רמלה, קבעה הוועדה את מושבה בלשכת הבריאות המחוזית ברמלה.

— ביולי 1965 ערך משרד מבקר המדינה ביקורת בלשכת הבריאות המחוזית ברמלה על הסדרים המינהליים הכרוכים בעבודתה של הוועדה. ביקורת זו באה בעקבות תלונות, שהגיעו למשרד מבקר המדינה, על משך הטיפול בתיקי ערר. באחת מהתלונות, שנתקבלה ביוני 1965, טען המתלונן, שעוד בנובמבר 1964 הגיש ערר על החלטת הרופא המוסמך של המכון הרפואי לבטיחות בדרכים, אך עדיין לא הוזמן לבדיקה על ידי ועדת הערר; המתלונן הוסיף, שאחרי מספר תזכורות הודיעה לו מזכירות הוועדה בתחילת יוני 1965, שמסיבות פורמאליות אין הוועדה פועלת. מתלונן אחר, שפנה ביולי 1965 אל משרד מבקר המדינה, טען, שעזרו מינואר 1965, אף הוא על החלטת הרופא המוסמך של המכון, עדיין לא קיבל טיפול, ובלשכת הבריאות ברמלה הוסבר לו, שהחל בפברואר 1965 הפסיקה הוועדה לפעול.

בביקורת, שהחלה עם קבלת התלונות האמורות, נתאמתו טענות המתלוננים: התיקים

הנדונים נשארו בלא טיפול, כיוון שבסוף פברואר 1965 חדלה הוועדה לפעול, ומועד לחידוש פעולתה לא נקבע. במזכירות הוועדה הצטברו 49 עררים, שלא היה בהם טיפול כל שהוא; לגבי 37 מהם הומצאו התיקים לוועדה על ידי המכון בתל השומר עוד בתקופת אוקטובר 1964 עד פברואר 1965, ואילו לגבי 12 עררים, שהוגשו במישרין לוועדה בתקופת ינואר — יולי 1965, אף לא נדרש המכון להמציא את התיקים. עררים, שהגיעו באותה תקופה למכון שבתל השומר, לא הועברו כלל לוועדה, משום שהיא לא פעלה. מספרם של תיקים אלה הגיעו ל-50: 27 מהם הוגשו בפברואר עד מאי 1965 ו-23 ביוני עד יולי 1965.

ב-18.7.1965 פנה משרד מבקר המדינה למשרד הבריאות וביקש לדעת את הסיבה להפסקת עבודתה של הוועדה, אך לא קיבל הסבר. הוועדה חידשה בינתיים את פעולתה, ומאז אוגוסט 1965 היא מקיימת ישיבות שבועיות. מקום עבודתה של הוועדה הועבר לתל אביב, כדי להקל — בהתאם להצעת הביקורת — על הפונים את הגישה אליה. לדעת מבקר המדינה על משרד הבריאות לשקול מינוי רופאים נוספים כחברים אלטרנטיביים של הוועדה, כדי להקל על כינוסה.

מענקים לצורכי מחקר רפואי

בינואר 1963 הוקמה, בהסכמת החשב הכללי, קרן מיוחדת למחקרים רפואיים, כאגודה על יד משרד הבריאות. מטרתה של האגודה הן: ליזום, לעודד, לקדם, לסייע ולבצע מחקרים רפואיים, קליניים, מעבדתיים, הן שימושיים והן בסיסיים, ומחקרי שדה בכל ענפי המדע הרפואי הידועים בישראל ובעולם. לגבי האמצעים להשגת המטרות, כפי שנקבעו בתקנות האגודה, צוין, שהיא תהיה רשאית לקבל מענקים מאישים, מגופים וממוסדות בארץ ובחוץ לארץ לשם ביצוע מחקרים מסוימים, וכן תרומות בכסף וברכוש מתורמים שונים, ולהשתמש בהם למטרות האגודה. לניהול האגודה נקבע ועד מנהל המורכב מחמישה חברים, שהם עובדי משרד הבריאות או משרד האוצר. המנהל הכללי של משרד הבריאות משמש יושב ראש הוועד המנהל. עוד בדצמבר 1963 דנו נציגי משרד מבקר המדינה עם הנהלת משרד הבריאות על הצורך בהנהגת הסדרים, שיבטיחו את ריכוזם של כספי המענקים בקרן (דו"ח שנתי 14, עמ' 132).

ביקורת, שערך משרד מבקר המדינה בספטמבר 1965 בבתי החולים הממשלתיים, שרופאיהם זכו בשנים האחרונות במענקים לצורכי מחקר בסכום כולל של כשלושה מיליון ל"י, העלתה, שיש צורך בשיפור ההסדרים המינהליים שהונהגו. לא כל כספי המענקים רוכזו בקרן; חלק מהם הוחזק בחשבונות בנק על שמותיהם של רופא חוקר ומנהל בית החולים או של רופא חוקר ועוזרו, כשלשני בעלי החשבון יחד זכות חתימה. גם הרישומים, הכרוכים בכספי מענקים אלה, התנהלו מחוץ למערכת החשבונות של הקרן, ועל קבלת הכספים והוצאתם לא דווח לאגודה.

בעקבות הביקורת ניגשה הנהלת משרד הבריאות לארגון מחדש את הקרן, במטרה להכליל בה את כל כספי המענקים. בינואר 1966 הודיע המנהל הכללי של משרד הבריאות למשרד מבקר המדינה, שעל דעת כל הצדדים הנוגעים בדבר הוחלט להנהיג הסדר מינהלי חדש.

הטיפול המינהלי והכספי במחקרים יועבר לידי הנהלות של אותן היחידות של משרד הבריאות, שבהן נערכים המחקרים. מתפקידה של הנהלת קרן המחקרים יהיה להדריך את היחידות ולפקח על פעולותיהן המינהליות והכספיות. הסדר זה יחול על פעולות המחקר בכל יחידות משרד הבריאות.

כספי המענקים ירוכזו בחשבונות בנק של הקרן, ומהם יועברו מדי פעם בפעם כספים, לפי השיטה של דמי מחזור, לידי הנהלות היחידות. זכות חתימה בחשבונות דמי המחזור תהיה בידי מנהל היחידה או בידי מי שימונה על ידיו, באישור הנהלת הקרן, יחד עם גזבר המשנה של היחידה או מי שימונה לכך על ידי מנהל היחידה, באישור הנהלת הקרן. יונהג דיווח שיטתי ותקופתי מהיחידות אל הנהלת הקרן. הנהלת משרד הבריאות הכינה הוראות מפורטות בדבר הפעלת ההסדר החדש.

תיקון ליקויים

רישוי התעסוקה במקצועות רפואיים

ד"ח שנתי 15, עמ' 115

שמותיהם של בעלי מקצועות רפואיים, שקיבלו רישיונות קבועים עוד בשנת 1963, נתפרסמו ב"רשומות" רק בדצמבר 1964; גם הרשימות של בעלי מקצועות רפואיים, שקיבלו רשיון זמני, התפרסמו באיחור ניכר, כך שתוקפם של מספר ניכר של רישיונות זמניים פג עוד לפני שפורסם דבר נתינתם.

שמותיהם של בעלי הרישיונות הקבועים, שקיבלו את רישיונותיהם ב-1964, נתפרסמו ב"רשומות" בסוף יוני 1965. שמותיהם של 253 בעלי מקצועות רפואיים, שקיבלו רישיונות זמניים בין 1.3.1965 לבין 31.8.1965, נתפרסמו ב"רשומות" ביום 7.1.1966. בתאריך זה כבר פג תוקפם של 113 מביניהם.

המשרד לא פעל בשיטתיות להביא להפסקת התעסקותם של מרפאי שיניים בלא רשיון, ביניהם אלה, שאין להם ההכשרה או ההשכלה הדרושה לפי החוק. רק במידה שנתקבלה תלונה, ננקטה בדרך כלל פעולה בעקבותיה.

גם בשנת 1965 הייתה פעולה בהיקף מצומצם בלבד להפסקת התעסקותם של מרפאי שיניים מחוסרי רשיון.

הפיקוח על בתי מרקחת

ד"ח שנתי 15, עמ' 116

בלשכות הבריאות המחוזיות תל אביב וחיפה לא הוכנה תכנית ביקורים שנתית, שהייתה דרושה כדי להבטיח, שבכל בית מרקחת ייערך לפחות ביקור אחד לשנה.

בשתי הלשכות לא הוכנה עדיין תכנית שנתית לביקורים בבתי המרקחת. הלשכה בתל אביב ביקרה בתקופה ינואר עד נובמבר 1965 רק ב-78 מתוך 214 בתי מרקחת פרטיים שבפיקוחה במחוזות תל אביב והמרכז.